

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

עד-עולם : טו ושמתי את-זרעך בעפר
הארץ אשר אם יוכל איש למנות את-עפר
הארץ גם זרעך ימנה : יז קום
החולד בארץ לארבה ולחבהה כי לך
אתננה : יח ויאהל אבכם ויבא
ושב באלני ממרא אשר בהבדון ויבן-שם
מוצב ליהוה : פ א ויהי בימי אמרפל
מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר
מלך עילם ותרעל מלך גוים : ב עשו
מלחמה את-ברע מלך סדם ואת-ברשע
מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר
מלך צבאים ומלך בלע היא צער : ג כל-
אלה חברו אל-עמוק השדים הוא גם
המלח : ד שתיים עשרה שנה עבדו את-
כדרלעמר ושלוש-עשרה שנה מרדו : ה
ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר והמקבים
אשר אתו ויכואת-רפאים בעשתרת קרנים
ואת-הזונים בהם ואת האימים בשורה
קריתים : ו ואת-החרי בהרדס שעיר עד
אל פארן אשר על-המדבד : ז וישבו
ויבאו אל-עין משפט הוא קדש ויכו את-
כל-שדה העמלקי וגם את-האמרי הישב
במצצון תמר : ח ויצא מלך-סדם ומלך
עמרה ומלך אדמה ומלך צבאים ומלך בלע
הוא

ורביע יד

צבאים קרי

ש

צבאים קרי

עד-עלמא : טו ואשוי ית-בך סגיאין
כעפרא דארעא כמא דלית-איפשו לגבו
לממני ית-עפרא דארעא אף בך לא
יתמונן : יז קום הלך בארעא לאורכה
ולפותיה אדילך אתניגה : יח ופרס אבכם
דאתא ויחיב במישרי ממרא די בחברון ויבא
תמן מדבחה קדם-י : א והנה ביומי
אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר
כדרלעמר מלכא דעילם ותרעל מלכא
דעממין : ב סדרו קרנא עם-ברע מלכא
דסדום ועם-ברשע מלכא דעמורה שנאב
מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבויים
ומלכא דבלע היא צער : ג כל-אילן
איתכנשו למישר חקליא הוא אתר ימא
דמלחא : ד תרתא עשרי שנין פלחויית
כדרלעמר ותלת-עשרי שנין מרדו : ה
ובארבע עשרי שנין אתא כדרלעמר
ומלכיא דעמיה ומחו ית-ניבתיא די
בעשתרת קרנים וית תקיפניא דבהמתא
ויית-אמתני דבשורה קריתים : ו וית-
חוראי די דבשוריא דשעיר עד מישר פארן
דסמוך על-מדבדא : ז ותבוא אתול מישר
פילווג דינא היא דקס ומחויית-כל-חקלי
עמלקאה ואף ית-אמראה דיתיב בעין-
נדי : ח ונפק מלכא דסדום ומלכא

דעמורה

דש

שנה כשרה וק"ל : (טו) אשר אם יוכל איש . כסס חתי חסר לעמר ליומית כן זרעך לא ימנה : (יח) כמרא . טס
סדם : (א) אמרפל . הוא נמרוד שחור לחברה מול לתוך ככסן האש : (ב"ד) מלך גוים . מקום ישטמו גוים על טס
שנתכננו שמה מננה חומות וחקומות והמליכתיים עליהם וטנו תרעל כראשית רבה : (ברע) דעלשמיסרעלסריות : ברשע
טנתעלה

דחיק
חוקה
וחיב
לעורא
דעילם
קרנא
מלכא
דממין
הוא א
שנין
דעמין
דבחה
דבטון
סדרו
נבוי
מקלי
(טו)
סיער
לעמו
עברו
קורא
כרנא
חכל
ועליו
דקרנא
כאל
עקר
על ה
(טו)
כמו
ערו
(ח)
היה כ
א י
גויס
אל
הערו
הבפל
ש

דחיקמא דאית אפשר לגבר למימי ית עפרא דארעא אף בן בנד אפשר דיקמגון : יי קום טייל פארעא זענד בנד
 חזקה לארפא דלפמיא ארס לך אפניעה : יח ופרס אפרס למשקניה מרין אימור (ס"א טעמין לתורי וחמרי) ואהיא
 ותיב בתורי ממרא די בחרון וקנא פמן מרפאא קרס : יא ויהוה ביומי אמרפל הוא זמור דאמר למקמי אפרס
 לגרדא הוא מלפא דפונטוס ארין ביהוה ארוד ביומריא מלכא דמלך פל פדרלעומר בתיה קישר בתהפוך בעימרון מלכא
 דעילס ותדעל במאה פתעלא מלכא דעממיא משתמעין ליה : יב עברו
 מרבא עם ברע דעופדו בקיש מלכא דסודס ועם ברשע דעופדו ברשעיא
 מלכא דעמורה שונאב דאפילו לאבוי היה שני מלכא דאדמה ושמאב
 דמתבל אקריה ליוניה מלכא דעממס ומלכא דקרקא דבלעת ביהוה הוא אמר : יג כל אלון אתחברו למישר פרוקסא
 הוא אמר דמסיק פקטטנין דמיין נשדי לחון לימא דמלחא : יד פרמי פרי שגין פלחו ית קדרלעומר וכתל יסרי
 שנין מרדו : ה זכירי פרי שנין אתא קדרלעומר ומלכא
 דעימיה זמחו ית גבויא דבשקרוות קרנים ונת פקיפא
 דקממא ונת אימתי דכשוה קרנים : ו נת הורא
 דבטוריא רמיא דקבלא עד מישר פארן דיסמין לצטר
 מרפא : ז ורכו ואתו לאתרא דאקפלי דנא דמשה
 גבויא על עינא דמי מצותא היא ריקם זמחו ית כל
 יסקלי עמלקא ואוף ית אמורא דתיב בעין גדי : ח

ירושלמי

כל אלון אתחברו למישר פרוקסא :

דמתבל אקריה ליוניה מלכא דעממס ומלכא דקרקא דבלעת ביהוה הוא אמר : יג כל אלון אתחברו למישר פרוקסא
 הוא אמר דמסיק פקטטנין דמיין נשדי לחון לימא דמלחא : יד פרמי פרי שגין פלחו ית קדרלעומר וכתל יסרי
 שנין מרדו : ה זכירי פרי שנין אתא קדרלעומר ומלכא
 דעימיה זמחו ית גבויא דבשקרוות קרנים ונת פקיפא
 דקממא ונת אימתי דכשוה קרנים : ו נת הורא
 דבטוריא רמיא דקבלא עד מישר פארן דיסמין לצטר
 מרפא : ז ורכו ואתו לאתרא דאקפלי דנא דמשה
 גבויא על עינא דמי מצותא היא ריקם זמחו ית כל
 יסקלי עמלקא ואוף ית אמורא דתיב בעין גדי : ח

ירושלמי

דקטילי ית זכירא דבשקרוות קרנים ונת ונתניא יי
 פחון ונת אמתיא אלון דשרין דבגית קרקא :
 ונת חורגא אלון דשרין בטורא דקבלא עד מישר פרוקסא
 דסמין על מרפא :

וירפא מלכא דסודס ומלכא דעמורה ומלכא דאדמה ומלכא
 דעממס

דשי

(סנתעלה כרע) - (כ) שונאב - טולא אבוי טעמאס : שמאבד - טסאכר לעוף ולקפון ולמרוד דהק"כ : בלע : טס
 היער : (ג) עמקא דשדים - כן שמו על טס טסיכו שדות כרכה ונדרשי אנדה כרכה : הוא ים המלך - לאחר וזן כוסף היס
 לתוכו וטעמאס אכמלח - נדרש חגדה אומר סתקעו סודס וכיכותיו ונמשכו יאוריס לתוכו : (ד) שתיים עשרה שנה
 עברו : חמשה חלבים הללו את כדלעומר וזכרמע עשרה שנה למרדן כל כדלעומר לפי שהא סיס כעל המעה נלסס כעול
 קורה : (ה) והמלכים - חלה שלש חלבים : זווים - הם זמנוים : (ו) בהררם - כהר שלס : איל פארן -
 כדגומי מרד - וחומר חכ שאין איל לשון מישר אלא מישר של פארן איל שמואל מרד חלוני שמואל ירדן ככר שמו ושל טסיס
 אכל שמו אכל הטעם וכן כעל גד בעל שמו וכלס מתחבטין אישור וכלא שמו עליו : על המרבר - חלה המרבר כמו (במדבר כ)
 ועליו טעה חכה : (ז) עין משפט הוא קרש - על טסיס עיד שעתידן טעה ויהדן להטעם על עסקי איתו הגון וטעם על
 מרובה

מכלל יופי

עצמו נעשה אחר כך ים וזוהא חקרא ים המלח וזוהא
 גבול ישראל כמו שכתוב
 אויסי עמק חזק עמק וזוהא בגבולים (ד) ושלש
 עמו כמו חלכאן תוכיני עשרה שנה מרדו
 וכתבן בוא עמק ים המלח : וכשירצה לומר מיהא
 מהמספר יאמר דהמספר
 בעצמו כמו זה ז"ל שנה שלש עשרה : (ח) ויכו את
 דפאים בעשתרות קרנים - יכו הענקים שהיו בעשתרות
 קרנים והמקום הזה הוא בין שני הרים גדולים ולכן נקרא
 קרנים : (ט) (בהררם) - במקצת ספרים הריש בחטף
 פתח וכתב קצתם בשוא לכו והוא שם והנפרד ית בבלם
 יתן והם לכנוי ולא מקור סחודש מפני פתחות
 והא זכר חרס אונקלוס כמוהו דשעיר (איל פארן)
 כמו שאמר תרגום מיעד (ז) (שדה המלח) - מי שזך
 גדול וערים צננות כן נקרא עורה וכן כראשית לך שדה ארם
 רות א שדה מואב (ח) : (בעמק בשרים) ענין שדה הקנען
 ורשו

ונקראת כן לפי שהישג בה בקצה האחרון כלעט
 פארן הוא מקום צפון ואינו נראה לכני אדם או
 נקראת כן לפי שמלך רשמש אינו על פאתו כי אם
 על הפאה הרומית ומאלו אותו הרוח צפון מרשמש :
 (טו) (גם זרע מנה) - אם יהיה זה ימי זה ואם לא לא כלומר
 כמו שזה אי אפשר גם זה כמו כן וכן ירמי' דהיה זרע מושי
 ערו ואמר גם אתם חוכלו להטיב : (יז) (קום) - עין זרור -
 (יח) (באוימרא) - אין זה אילון מורה שזכ למעל כי אותו
 היה מישר אחר ושם בעל המקו מורה זוה הוימישר ים שנים
 או יחר היו לאדם הנקרא ממרדא אחי אשכול ואחיעזר :
 יד (א) את כדלעומר - מלה אחת : (מרדן
 גוים) - מקום ששמו
 גוים לפי שנתישב אותו המקום מעמים מאוסים מזה וזוהא
 (אלעמק - כמו בעמק וכן שמו כה ואל הארון חתן ארת
 הערות : (ג) (השרים) - בתרגום חקליא והויש לחסדן
 הבפל כיכשני שרשים נמצא שדה ושרות מן שדה ומן
 שרש המע' י שרד לוי יעקב : (הוא ים המלח) חעמק

הוא צער וערבו אתם מלחמה בעמק השקים : ט את כדלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שגיר ואדיוך מלך אלסר ארבעה מלכים את החמשה : ועמק השדים בארת באדת חמור ונסו מלך סדם ועמרה ופלו שמה והנשארים ת הנהנסו : יא ויקחו את כל רבש סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו : יב ויקחו את לוט ואת דבשו בן אחי אברם וילכו והוא ישב בסדם : יג ויבא הפליט ונגד לאברם העברי והוא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית אברם : יד וישמע אברם כי נשבה אחיו ונרק את חניכו ילדי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן : טו נחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבס וירדפם

ועמרה ומלכא דאדמה ומלכא דצבויים ומלכא דבלע היא צער וסדרו עמקהון קרבא במישר תקלוא : ט עם כדלעמר מלכא דעמין ומדעל מלכא דאדיוך ומלכא דאלסר ארבעה מלכין לקביל חמשה : י ומישר תקלוא בירין בירין מסקן חמרא וערקו מלכא דסדום ועמרה ונפלו חמין דאשתארו לטורא ערקו : יא ושבנו ית כל קנינא דסדום ועמרה וית כל מיבלהון ואזלו : יב ושבנו ית לוט וית קניניה בראחיה דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום : יג ואתא משיבא וחור לאברם עיבדא והוא שרי במישרי ממרא אמראה אחוהו דאשכול ואחוהי דעגד ואינן אינשי קניניה דאברם : יד וישמע אברם אזרי אישתבי אחוהי ונריו ית עונמוהי ילדי ביתה תלת מאה ותמני עסר וירדף עד דן : טו ואיתפלג עליהון

רשי

ארכי • ואונקלוס תרגמו פסוקי מקום שהיו כני המדינה מתקבצים שם לפל חמשת : שדחה עמלקי • עדין לא מלכא עמלק וקרא על שם העתיד : בחצרון חמר • הוא עין גדי וקרא מלא כדברי הנינים (פכב) סיומט : (ט) ארבעה מלכים וגו' ואף על פי כן נאמן המועטם להודיע שגבורים היו ואף על פי כן לתנוגע חברהם על דרך חמריהם : (י) בארות בארות חמר • בארות הרבה היו שם שנטלן חמס אדמה לטיט של כנן ומרש אנה שהיה הטוט אונקל כהם ונעשה גם למלך כדום טיח חמס לפי שהיו באומות מקלקלן שלא היו ואינו כן טיטל אברהם מאור כשדים • מכבשן האם וכיון טיח זה מן החמר האמיט באברהם למפרע : הרבה נפו להר נפו אברהם כמו להר כל תיבה שניכר למד בתחלתה הטיל לה ה"א כפופה • ויש לחלוק בין הרע להרהר ש"א שנסוף התיבה עומדת במקום למ"ד שבראש אכל (ס"א ז) אינה עומדת במקום לח"ד (ס"א לנקוד) ונקודה פתח תחתיה והרי הרע פתח להר וחינו חפרט לחיה הר אלא שכל אחד נם באשר עולא הר תחלה וכשהוא ותנה"א כראשה לכתוב ההרה אן הודברה פתרון כמו אל הכר אז כמו להסר נמשעת לאותו הר הידוע ומשורש הפרטה (ז) : (יב) והוא וישב בסדום • חירס לנזלת יעבדו כמקום : (יג) ויבא הפליט • לפי פסוקו אז ענן ספלט מן המלחמה והוא שבתוב כי רק • ענן נשאר מיתח הרפאים • והוכפאר שלא התנוהו אחר פל וחטירו כשהכו הרפאים בעשתרות קרנים תמוחל וירדש בראשית רבה זה ענן שפלט חוזר המכול וזה מיתח הרפאים טאחר הכפלים היו ב"א ונומר ומיטין טירג אפרס וישלחת שרה : העברי • שכל חמבר הנהר : (ב"ר) בעלי ברית אברם • סכרתו עמו ברית (ס"א ד"א שהשילולו ענה על המילה כמו שפטרס במקום אחר) : (ד) וירק • כתר גונו ודיווכן (ויקראכו) והריקותי אחריכם חרב אודיון כתרבי עליכם וכן (שמות טו) חייק ארסיון (תתלים לח) וירק חנית ומטור : חניכו • חכמו כתיב (ס"א קרי) אהליעזר שחכמו למות הוא לטון התולת כניסת האדם אנכלי לחוננות שהוא עתיד לעמוד בהוק' (משלי כב) חנין לעזר (מדבר ד) חגבת העונת תהלים ל

דעכו
וקר
קדר
משפ
דחל
מלכ
כל
עוג
דח
עלק
לוט
עבד
קאר
אחי
דמה
בגבו
טו
יפלג
(הה)
חני
לפי
לילה
דאס
יה
ושרש
והרגש
שור
בארות
ענה
כיהא
השמו
ההא
ובן
(ג)
הצלה

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

לו

דצבויים ומלכא דקרתא דבלעת דירקתא איהי זוער
וסדרו עמהון סדרו קרבא במישר פרדסיא : ט עם
דקדל עומר מלכא דעילם ותדעל מלכא דעממיא
משממעין ליה ואמרפל מלכא דפונטוס ואריוך מלכא
דמלסר ארבעת מלכין סדרו קרבא לקביל חמשיא :

ירושלמי
ואמרפל מלכא דפונטוס ואריוך מלכא דאלסר ארבע
מלכין לקביל חמשיא סדרו סדרו קרבא :
ומישר פרדסיא בירון מלכא חמר :

מלכא דסדום ועמורה ונפלו מן ודשמארו לטונוריה עקרו : יא ונסבו יר כל קנינא דסדום ועמורה גרת
כל מונגהון ואזלו : יב ושבו יר ולוט גרת קניניה בר אחי דאכרם ואזלו והוא יתיב בסדום : יג ואתא
עוג דאישתויב מן גרבויא דמיתו בטרבענא ורבע עילוי תיבותא ודורה גננא על רישיה ודורה מתפרנס מן מונגוי
דנח ולא בוכריה אשתויב אלהין דחמרון בירי עלמא גבורתא בן וימרון הלא גרבויא דהוה מלקרמין מדרו במארן
עלמא נשיצאונון מן ארעא ונד אנהו מלכיא האלן הנר עוג עמהון אמר כלמיה אינול ואחיו לאכרם על עיסק
לוט דאשתויב וירתי לשיבתייה מן עדהון דמלכיא ויתקסר בדיהון עאל אתא במיעלי ימא דפסחא אשכתייה דדורה
עביד גריצו פטיכו ככו חני לאכרם עיקרא והוא הנה שרי בחוין מקרא אמוראא אחוי דאשכול ואחוי דענר ודיננו הוה
מארי קימיה דאכרם : יד ונד שמע אכרם ארום אשתויב
אחוי ונני יר עילמוי דתניך לקרבא מרביני ביריה ולא צכו
דמהלכה עימיה ודבר מנהון יר אליעזר בר גמרוך דהוה מתיל
בגבורתא ככלהון תלרת מארה ומקניסר ורנף עד דן :

ירושלמי
מרבצי ביתיה תקני עשרי ותלת מארה ורנף
במריהון עד דן דקסריון :
והרדפינו עד ענותא דמצפון לדמשק :
וית

טו ואתפליג להום ליליא בארחה פלגותא אנהו עם מלכיא
ופלגותא אצטיגעה למימחי בוכריא במצרים וקם איהו ועברוי
ומחינון
רש"י

(תהלים ל) חכמת הכית וכל עוקרין לואיני צנייר : שמונה עשר וגומר : (גדלים לב) רבותינו אמרו אליעזר לכדו היה הוה
זנין גימטריא שלטו : עד דן . סס טסס כחוסר אה שעתידין כניו להעמיד סס עגל (סנהדרין צו) : (טו) ויחלק עליהם .
לפי פשוטו סרס המקרא ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה כדרך הרודפים שמתפלגין אחר הנרדפים כשנרמין זה לכאן וזה לכאן :
לילה . כלומר אחר ששכחה לא נזכרוו תלרדפם . ומ"א שחלק הלילה והכחות הראשון נעשה לונס ומכיו השני נעמר וכא לו לחנות
לילה

באר רחובות דקרוקי רש"י

דאס כוהו לנקד האלף כמלת ואימינה נפתח כוה ואימינה כמו האלף כמלת ואימינה על זה משני רש"י כך מצינו במקו' אחר אס
יס דהימין וכי זרע לומר כמו כמלת דהימין ה"ח כנירי תמורת פתח כן הדין כא"ף כמלת
ואימינה הנרי תמורת פתח וכאלו כתיב ואימינה : (ז) הוצרכת לדעת כי שימוש הלמ"ד לשני עניינים ענין הראשון
נקודה

מכלל יופי

ושהשו שדר ויש מפרשים מענין דבריסו ושרת אותם בשיר
והרגש תמורת הנח כמו מלכיסו ופטריו צצים ושרשו
שור . (בארות) נשתה כחצית כ (מו"הפור ארז
בארות המים) והוא שמימו נובעים : (חמר) טיט
עפר : (הרהנסו) . מן הכפולים בתוספת האכמואל הר
כיהא הנוספת בסופה מורה על למד כחחלתה כמו כשאר
השמות וכא ההא כפתח קטן תחת פתח גדול ובפירושו בא
הא במגורל כמו קלה
וכן בסימן קי"ז .
(ג) (הפליט) . תאר ענין
הצלה : (העברי) . מכני

ב"י עבר (יד) (וירק) . ענין חליצה למלחמה והוא יוצא
לשלישי ובפירושו נתן להם כלי מלחמה . תהלים לה
והרק חנית יחוקאלכח והרוקן חרבותם יוצאים לשני :
(את חניכיו) . שם הואר בכושקל שרציו פליטיו הנערים
שחנך אותם ולמד אורחם בדרך האמה
לעבוד את ה' מן משלי ככ הנוך לנער : (ילידי בירתו) .
שנולדו בביתו מהנפש אשר עשו כחרן ובארץ כנען והיו
שמונה עשר ושלוש מאות : (טו) ויחלק עליהם לילה) :
כלומר כי בחצי הלילה השיגסמה שאמר עליהם ולא אמר
ויהי בחצי הלילה ויבא הוא ועבדיו ויכפר"ל כי הלילה נחלק
עליהם

וַיִּרְדָּפֶם עַד-חֹבֶבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק :
 יו וַיָּשֶׁב אֶת כָּל-הַרְכָּשׁ וְגַם אֶת-לוֹט
 אֲחָיו וַרְכָּשׁוֹ הַשֵּׁיב וְגַם אֶת-הַנְּשִׁים וְאֶת-
 הַיָּגָם : יו וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סַדֵּם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי
 שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת-כַּדְרֵלְעָמֹר וְאֶת-הַמְּלָכִים
 אֲשֶׁר אִתּוֹ אֲלֵי-עַמֶּק שׁוּהָ הוּא עַמֶּק הַמֶּלֶךְ :
 יח וּמִלְכֵי-צָדָק מֶלֶךְ שְׁלֵם הוּצִיא לְחֶם
 גִּיּוֹן וְהוּא כְהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן : יט וַיִּבְרַכְהוּ
 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קִנְיַת שָׁמַיִם
 וְאַרְצָן : כ וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר-מִן צָרִיד
 בִּידֶךָ וַיִּתֵּן-לוֹ מֵעֵשֶׂר מִבֶּל : כא וַיֹּאמֶר
 מֶלֶךְ-סַדֵּם אֶל-אַבְרָם תְּנֵה-לִּי הַכֶּפֶשׁ וְהַרְכָּשׁ
 וְקַח-לְךָ : כב וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סַדֵּם
 הֲרִימֹתִי יְדֵי אֱלֹהֵיָהוּ אֵל עֲלִיּוֹן קִנְיַת שָׁמַיִם
 וְאַרְצָן : כג אִם-מְחוּט וְעַד שְׂרוּךְ-זַעַל וְאִם-
 אֶקַּח מִבֶּל-אֲשֶׁר-לְךָ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הֵעֵשְׂרָתִי
 אֶת-אַבְרָם : כד בְּלַעֲדֵיךָ אֲשֶׁר אֶבְלוּ
 הַנְּעָרִים וְחָלַקְתָּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ אִתִּי עִגְרָ
 אֲשִׁכּוֹל
 עֲתָרִית וַיֵּת-אַבְרָם : כה בְּרַמְדָּבְלוּ עוֹלָמָיָא

חמישי

עַד-יְהוֹן לִילֵיָא הוּא וְעַבְדוֹרֵי וּמְחַנּוּן
 וַיִּרְדְּפִינוּן עַד-חֹבֶבָה דְּמִצִּיפּוֹנָא לְדַמְשֶׁק :
 יו וְאַחֲבִיב יֵת כָּל-קִנְיָנָא וְאַחֲרֵי-לוֹט בְּרֵ-
 אַחֲוֵי וְקִנְיָנֵיהּ אַחֲבִיב וְאַחֲרֵי יֵת-נְשִׂיאָ וַיִּתֵּ-
 עִמָּא : יז וְנִפְק מִלְכָּא-דְּסַדֵּם לִקְדַּמּוּתֵיהּ
 בְּתַר דְּתַב מִלְמַמְחֵי יֵת-כַּדְרֵלְעוֹמֵר וַיִּתֵּ-
 מִלְכֵיָא דְעַמִּיָּה לְמִישֵׁר מִפְּנֵא הוּא אַתְרָא
 בֵּית-דִּיִּסָּא דְּמִלְכָּא : יח וּמִלְכֵי-צָדָק
 מִלְכָּא דִּירוּשָׁלַם אֶפִּיק לְחֶם וְחָמֹר וְהוּא
 מְשַׁמֵּשׁ קַדְסֵ-אַל עִילָאָה : יט וּבְרַכִּיהּ
 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עִילָאָה דְּקִנְיָנֵיהּ
 שְׁמַיָּא וְאַרְצָא : כ וּבְרוּךְ אֵל עִילָאָה
 דְּמִסַּר סְנָאָךְ בִּידֶךָ וַיִּתֵּב-לֵיהּ חַד-מִן-
 עֶסְרָא מִכּוֹלָא : כא וַיֹּאמֶר מִלְכָּא-דְּסַדֵּם
 לְאַבְרָם הַבִּלִּי נִפְשָׁתָא וְקִנְיָנָא סְבֵל-לְךָ :
 כב וַיֹּאמֶר אַבְרָם לְמִלְכָּא דְּסַדֵּם אַרְמִית
 יְדֵי בְצַלוּ קַדְסֵיִי אֵל עִילָאָה דְּקִנְיָנֵיהּ שְׁמַיָּא
 וְאַרְצָא : כג אִם-מְחוּטָא וְעַד-עֶרְקַת מִסְנָא
 וְאִם-אֶסֶב מִבֶּל-דִּי-לְךָ וְלֹא תִימַר אֲנָיָא
 עֲתָרִית וַיֵּת-אַבְרָם וְחוֹלַק גּוּבְרֵיָא דְּאֹנְלוֹגְמֵי עִגְרָ אֲשִׁכּוֹל וּמִמְרָא

אינון

רשי

לילה של עשרים : ער חובה . חין מקום שמתחובה ודן קורא חובה על שם ע"א שעתידה להיות שם : (ז) עמק שוה . כך סמו
 בתרגומו לתישר נפחא מני חילומת ומכל חכשול : עמק המלך . בית רישא דמלכא בית ריש ח' שהוא שלשים קנים שהיה עומד
 לחלק לנחק שם . ותי"א עמק שוה שהשוח שם כל האמות והעליות את חכרהם עליהם לנשיא אלהים ולקנין : (יח) ומלכי צדק . מ"ח
 הוא שם כנח (נדריש לב) : לחם ויין . כך עושים לנישי עולמות והרהר לו שאין כלבו עליו על שהרג את בניו . ומ"א רמז לו על
 החכמות ועל הכפלים שיקריש שם בניו : (יט) קונה שמנים וארץ . כמו (תהלים קמו) עושה שמנים וארץ על ידי עשיית קנאן
 להיות שלו : (כ) אשר מגן . אשר הסוגיר . וכן (הושע יא) חגגך ישראל : ויתן לו . חכרהם מעשר מכל אשר לו לפי שהיה כהן : (כא)
 תן לי הנפש . (הנופסין מן) השכי שלי שהללתי החור לי הנופסין לצדס : (כב) הרמותי ידי . לשון שמועה . נוריס אחי את ידי לאל עליון
 וכן (בראשית כב) כי נשבעתי נשבע אחי וכן (בראשית כג) כתיבי כסף הסדה קח ממתי כותן אחיך כסף הסדה וקחהו ממתי : (כג)
 אם מחוט ועד שרוך זעל . חכככ לעולמימן השכי : ואם אקח מכל אשר לך . זא"ל לפת לי סגר תבית נבוכ לך חקת : זכא
 האמר ונומר . שהקלוס כרוך הוא הכתימני לעשרתי שנאמר ואכרכך ונומר (כד) הנעריים . עבדי אשר הלכו אחי . ועוד עבר
 לאכול ומרוא תומר חף על פי שבדי כננאו לקלמיה שנקמר הוא ועבדיו ויכס ועבר וחכרו ויטבעו כללים לשמור אחילו הכי הם יקחו
 שלקס

וּמְחִינֵנוּ וְדַפְּנֵנוּ מִיָּד דְּאַשְׁמֵאָר מְנַהוּן עַד דְּאַדְפֵּר הַבָּא דְעַמִּיד
 הַיְיָנָא וְאַוּף יַרְוֵנוּ לֹט אַחֵי וְקַנְיָנָה אֲתִיב וְאַוּף יַרְוֵנוּ נְשִׂיָא וְיַרְוֵנוּ
 עַמָּא : יו וְנִפְק מַלְכָּא דְסָדוּם לְקַמְרִיתָהּ בְּמַר דְּמַב מַלְמַחְתִּי
 עַר דְּרַלְעִימָר וְיַת מַלְכָּא דְעַמִּיָּה לְמִשְׁר מִפְּנֵא הוּא בֵּית רִיסָא
 דְּמַלְכָּא : יח וְיַמְלִיכָא צְדִיקָא הוּא שֵׁם בְּרַח מַלְכָּא
 דִּירוּשָׁלַם נִפְק לְקַמְרִית אַבְרָם וְאַפִּיק לֵיהּ לְחַס וְחִמְר וְיַבְהִיא
 זִיקָנָא הוּא מְשַׁמֵּשׁ קָדָם אֱלֹהָא עֵילָאָה : יט וְיַבְרִיָּה וְאָמַר
 בְּרִיךְ אַבְרָם מִן אֱלֹהָא עֵילָאָה דְבָנִין צְדִיקָא קָנָא שְׂמִיָּא
 וְאַרְעָא : כ וְיַבְרִיךְ אֱלֹהָא עֵילָאָה דְעַבְדֵּי סַנְאָךְ בְּהַרְסָא דְמַקְבֵּל מַחְמָא וְיַחֵב לֵיהּ מַר מִן עַקְרָא מִכָּל מוֹה דְאַרְיִב :
 כא וְאָמַר מַלְכָּא דְסָדוּם לְאַבְרָם הֵב לִי בְּשֵׁרָת אִישָׁא וְדַעֲמִי בְּאַתְיָבְמָא וְקַנְיָנָא וְיַבְרִיךְ לָךְ : כב וְאָמַר אַבְרָם
 לְמַלְכָּא דְסָדוּם אַרְיִמִית יְדִי בְּשִׁכְוֵעָה קָדָם אֱלֹהָא
 עֵילָאָה דְבָנִין צְדִיקָא קָנָא בְּקַנְיָנָה שְׂמִיָּא וְאַרְעָא :
 כג אִין מִן חוּטָא וְעַד סְנַדְלַת רַצְוָעָה אִין אָסַב מִכָּל
 דִּי לָךְ וְלֹא תְהִי מִתְבַּרְכָּב לְמִימַר אָנָּא אַעֲתִירִית מִן רִדִּי יַת
 אַבְרָם : כד הֲלֹא לִית לִי רְשׁוּ בְּכֵלָא אַרְעָא דְבַר מִינִי אָבְלוּ עַלְמִיָּא וְחֹלְק גּוֹבְרָא דְאַזְלוּ עִמִּי עַנְר אֲשַׁבְלוּ
 וּמְמַר

לְמַחֲנֵנוּ בְּדוּן דְּמַצִּיפּוּנָא לְבְּרַמְשֵׁק : טו וְאַתִּיכִיִּת כָּל
 יְרוּשָׁלַם
 וְיַת מַלְכָּא דְעַמִּיָּה לְמִשְׁר בְּחוּטָא הוּא בֵּית
 מִיִּשְׁרָא דְמַלְכָּא :
 וְיַמְלִיכֵי צְדִיק מַלְכָּא דִירוּשָׁלַם הוּא שֵׁם בְּרַח מַלְכָּא
 בְּרִדִּין עֵילָאָה :
 וְסַנְאָלָא דְבַר לָךְ :
 אִם מַחוּטָא וְעַד רַצְוָעָה דְסַנְדְּלָא אִם אָסַב מִכָּל דְלָךְ וְלֹא
 תְהִי מִתְבַּרְכָּב וְאָמַר אָנָּא אַעֲתִירִית יַת אַבְרָם :
 יְרוּשָׁלַם
 אִם מַחוּטָא וְעַד רַצְוָעָה דְסַנְדְּלָא אִם אָסַב מִכָּל דְלָךְ וְלֹא
 תְהִי מִתְבַּרְכָּב וְאָמַר אָנָּא אַעֲתִירִית יַת אַבְרָם :
 הֲלֹא לִית לִי רְשׁוּ בְּכֵלָא אַרְעָא דְבַר מִינִי אָבְלוּ עַלְמִיָּא וְחֹלְק גּוֹבְרָא דְאַזְלוּ עִמִּי עַנְר אֲשַׁבְלוּ
 וּמְמַר

באר רחובות דקדוקי רש"י

נקודה בלמ"ד בשווא ומשמשת שיווש אל כנוו לבינת (או איין כויו מלג עו זיין דו כויו וויא עו איז) וענין השני נקודה
 בלמ"ד כפתח ודגש בלות שאחריה והרי כאלו כתיב לבינת (או דעס גוויסן אויב גמעלטן כויו) עוד כתבו המדקקים
 שה"א כסוף התיבה משמשת במקום למ"ד בתחלתה אכן לא ידעין אס שה"א כסוף משמשת במקום למ"ד בתחלה
 הנקודה כטו או במקום למ"ד בתחלה ונקודה כפתח והמשחקרש"י כמה שכתב שיש חילוק בין דגרה לדגרה : ורונג
 לומר שה"א כסוף התיבה המשמשת במקום למ"ד בתחלתה אינה משמשת אלא במקום למ"ד
 הנקודה בשווא והיינו כלתי ידועה והרי דגרה כנוו לבר שכל אחד נס באשר מלא הר אבל אינה משמשת כנוו בלמ"ד הנקודה כפתח
 ומורה

מכלל יופי

עליהם כי עד חצי הלילה היו אלה הארבעה מלכים הולכים
 בטח ומחצי הלילה ואילך היו נסים מפני פחד אברם - (טו)
 (את לוט אחיו) ר"ל בן אחיו כי בן דרך העברים כמו שאמר
 ירמיה לכ (תנמיאל דודי)
 ר"ל בן דודי (יח) (מלכי) (טו) אוטעמו שחלק כלילה
 צדק) היוד נוספת ונקרא בן
 בעבור ירושלים שהיא מקום
 הצדק והשלום לא יסבור
 עול וחמס ומעשה חועבר
 זמן ארוך לפי מקיאה הטאים היושבים ברה כמו שאמר
 ויקרא יח ולא תקיא אהבס הארץ וגו' ואמר זכריס לא
 אלהי נכר הארץ כי הוא כנגד קו השורה ואורה מזוג וכן אמר
 עליו תהליס מח יפה גוף מושוש כל הארץ : (מלך)
 שלם) היא ירושלים כמו שכתבו תהליס עו ויהי בשלם
 סוכו כפי ירושע ב-דני
 צדק : (קונה)
 שמיסוארין) יש קנין שאין
 שם מכירה ולא דמים כמו
 אהד כמו למלך עננים כרעה

וכן עונא כיושע שביה עס מלך זה והדומים לו והרי הוא
 ירושלים אדני נדק וחמ"ל כאלו אמר עושרה אז
 עזה המלך היה עס כן כוונתו ומציא וכן כראשית ד
 קניתי איש כמו שפירשתי
 ורהסדרת כל קונה
 בשני נקודות אבל מצאתי משליט קונה לב כדוש
 הלכר אס כן הוא כן נקודות מפני הדגש :
 (ב) (אשר מוגן) ענינו נתן וכסר וכן אמר התרגום דמסר
 שנאך בירך - (כא) (והרכוש קהלך) - השם הזה כולל
 כל ממון האדם מקנה הבהמה וכסף וזהב וכל מטלטלין
 ופירוש הנפש נפש האדם כילא היה מבקש ממונו כואס
 האדם זיקת לו המקנה וכל הממון : (נג) (שרוך נעל) רצועה
 הנעל : ואם אקה - באעס הוורוצה לומר אס לקחרתי
 ואם אקה - (כד) (בלעדו) היוד אינה לכנוי המדבר אבל
 היא לרביסג' ככמו בכנוי ואע"פ שהיא נראית זבלא טס הנה
 כמוהו מצאנו הרבה יוד הרבים נראות כמו ידמיה כן (זקע)
 לו חלונ' ישעיהיט (ואורגים חודי) וראב"ע פירש היוד
 לכנוי כלומר אן בלעדי לקחו והוא טה שאכלו נערי יודים
 חגיגע